

AKVAREL TEXNIKASINING RIVOJLANISH TARIXI

Andijon Davlat Pedagogika Instituti

Botirova Shoxidaxon Odiljonovna

Tasviriy san'at fan o'qituvchisi

Tel: (90)1463036

Email: Shokhidakhonbotirova1977@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada akvarelning boshlanish tarixi qadimgi va uyg'onish davrlari, XI- XIV-XV-XVI-XX asrlar haqida so'z olib borilgan bo'lib, ushbu asrlarda akvarel qanday paydo bo'lgan qanday rivojlangani hamda rivojlanish davrlarida qanday yutuqlar va XIX- asrning "Akwarellar jamiyati" inqirozi haqida ham aytib o'tiladi.

Kaliit so'zlar: akvarel tarixi, uyg'onish davri, qadimgi davr, XI-XIV-XV-XVI- XIX asrlar, rivojlanish, yutuq, inqiroz.

Abstract. In this article, the history of the beginning of watercolor is discussed in the ancient and renaissance periods, XI-XIV-XV-XVI-XX- centuries, how watercolor appeared and developed in these centuries, and what achievements were made in the development periods and the XIX century. The "Watercolor Society" crisis is also mentioned.

Key words: history of watercolor painting, renaissance, ancient times, XI-XIV-XV-XVI-XIX centuries, development, achievement, crisis.

Абстрактный. В данной статье рассматривается история возникновения акварели в античный и ренессансный периоды, XI-XIV-XV-XVI-XX веков, как появилась и развивалась акварель в эти века, и какие достижения были достигнуты в периоды развития и XIX века. Упоминается также кризис «Акварельного общества».

Ключевые слова: история акварельной живописи, ренессанс, древность, XI-XIV-XV-XVI-XIX вв., развитие, достижения, кризис.

O'zbekiston Respublikasi uchinchi renesans davri poydevori qurilishi va uning yangi ijtimoiy taraqqiyot yo'lidan borayotganligi boshqa sohalarda bo'lgani kabi oliy ta'limning hamma bo'ginlarining faoliyatini ham qayta ko'rishni talab etmoqda. Bu talablar bevosita

tasviriy san'at o'quv faniga ham taaluqlidir. Ayniqsa, asriy an'analarga ega bo'lgan Tasviriy san'at turlariga o'quvchi yoshlarni jalb etish katta tarbiyaviy ahamiyatga egaligi bilan diqqatga sazovordir. Shu jihatdan ham yosh avlodni har tomonlama kamol toptirishda jamiyatimiz pedagogika fani, xususan san'at pedagogikasining oldiga yangi vazifalar yukladi. Zero boshqa sohalar bilan hamohang tarzda ilm va san'at sohalarida ham tub o'zgarishlar davri kechmoqda. Bu o'zgarishlar yosh avlodda nafaqat nazariy bilimlarni egallash, balki ularni amaliyotda qo'llay olish ko'nikmalarini shakllantirish va takomillashtirishni ham taqozo etadi

Qadimda turli xil giyohlar va tabiiy moddalarni maydalab kukun holiga keltirib, ulardan bo'yoq sifatida foydalanilgan. Hozirgi davrga kelib moybo'yoq, akvarel, tempera, guash, akrill, anilin bo'yoqlari mavjud bo'lib, ular asosan zamonaviy texnika yordamida tarkibiga qarab, har xil kimyoviy moddalar aralashmasidan tayyorlanadi. Bu qorishmalardan asosan, rangtasvir yo'nalishi uchun foydalaniladi.

Akvarel (fransuzcha aquarelle "suvli" ← italyancha acquarello) — rasm texnikasi va tasviriy san'atning bir turi bo'lib, u rangtasvir va grafika o'rtasida o'tish joyini egallaydi, ularning xususiyatlarini ohangning boyligi, bino shakli va makonini rang bilan, shuningdek, tasviriy rang bilan birlashtirib turadi. Tasvirni qurishda oq fon qog'ozining faol roli, tempera, guash yoki moy bilan bo'yashga xos bo'lgan o'ziga xos relief zarbasining yo'qligidir. ¹ "Akvarel" atamasi lotincha "aqua" - suv so'zidan kelib chiqqan bo'lib, bog'lovchi sifatida o'simlik yelim bilan suv bo'yoqlari va xarakterli qog'ozdagi bo'yoq qatlamining shaffofligi bilan ajralib turadi. Akvarel ham ushbu texnikada bajarilgan ish deb ataladi.

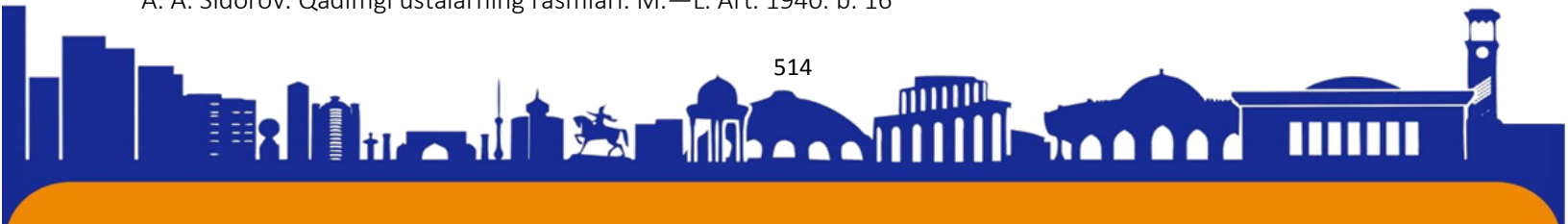
Qadimgi akvarellarning yetarlicha o'rganilmaganligining sabablaridan biri shundaki, ular o'ziga xosligi mo'rt va haddan tashqari yorug'likdan qo'rqadi va kamdan kam hollarda namoyish etiladi. Reproduksiyalar hatto eng mukammali ham, hayratlanarli ijro, mahoratini, ranglarning yangiligi va asl jozibadorligini yetkaza olmaydi. ²

XI-asrlarda badiiy, topografik va etnografik maqsadlarda Evropa va uzoq mamlakatlarga sayohat mashhur bo'lib, akvarel ko'rilgan narsalarni yetkazishning ideal vositasi bo'lib xizmat qilgan.

Suv ranglari antik davrda ma'lum bo'lgan: Misrda milo'ddan avvalgi XII asrda, ular

¹ Ta'lim nazariyasi va metodikasi (san'at hunarmandchilik darajasi o'qituvchisi Sh. O. Vasilevna ning

² A. A. Sidorov. Qadimgi ustalarning rasmlari. M.—L. Art. 1940. b. 16

papirusdagi tasvirlarni ta'kidlash uchun, qabrlarning monumental devor rasmlari uchun ishlatilgan; antik va Uyg'onish davrida - fresk rasmlari uchun Rim katakombalarining devoriy rasmlari, Sharqiy va O'rta asrlar Evropa qo'lyozmalarida - matnni bezaklar va bosh harflar bilan bezash uchun foydalanilgan. ³

Evropada u faqat XV-asrda keng tarqaldi, bu rasm va akvarelning yuksalishiga yordam berdi.

Akvarel me'moriy dizayn va chizmalarni yuvish uchun ajralmas hisoblanadi. Taxminan 1500-yillarda N. da Modenaga tegishli bo'lgan me'moriy loyihaning sanasi ko'rsatilgan, unda nozik akvarel bo'yoqlari mavjud. Arxitektura chizmasi ham akvarelning ko'lami hisoblanadi. Dyurer va Brueghel davrida san'at nozik va amaliy janrlarga bo'linmagan, har bir buyuk usta butun ijodiy doirada hukmronlik qilgan. ⁴

XVII-asrdan boshlab, akvarel texnikasida sezilarli yaxshilanish kuzatildi. o'rtalarida Gollandiyada peyzaj rasmining yorqin yuksalishi akvarelni chetlab o'tmadi. Tonalliklarning o'ziga xos nozikligi, yumshoq o'tish qobiliyati, ranglarning sofligi va shaffofligi uni atmosfera hodisalarining eng kichik soyalarini yetkazish uchun ajralmas holga keltirdi. ⁵

Haqiqiy, ya'ni shaffof akvarel C. Cennini bo'yicha XVII-asr boshida keng qo'llanila boshlandi. C. Cennini akvarel bilan bo'yash usullari haqida ham, u ishlab chiqarilgan bo'yoqlar haqida ham gapiradi. Ushbu rasm uchun asosiy rang berish elementi mayda maydalangan soot "alqatemtm", bundan tashqari, C. Cennini ma'lum pigmentlar va bo'yoqlarning suyuq eritmalaridan foydalanadi. Bu risolada akvarelning o'sha davrda hukmron bo'lgan temperadan farq qiluvchi maxsus rasm turi sifatida va akvarel uchun maxsus bo'yoqlar tayyorlash ko'rsatkichi alohida ahamiyatga ega. C. Cennini "akvarel" idagi asosiy bo'yoq uglerod qora siyoh bo'lgan, boshqa bo'yoqlar esa faqat qora chizilgan rangni bo'yagan; "yorug'lik" nomi - eng kichik zarbalar bilan bo'yash - bunday ish uchun juda mos bo'lganligi aniq.

³ Nesselstrauss Ts. Dyurerning chizmalari. - Moskva: San'at, 1966 yil.

⁴ Kalning A. Akvarel bo'yoqlari: qisqacha qo'llanma. - M.: San'at, 1968 yil.

⁵ Akvarel qalamlaridan foydalaning. Qo'llanmalar va badiiy maslahatlar. lateliercanson.com. 2018-yil 14-dekabrda olindi. 2018-yil 26-noyabrda asl nusxadan arxivlangan.

1805 yil aprel oyida tashkil etilgan Akvarel rassomlari jamiyatining birinchi ko'rgazmasi bo'lib o'tdi, u katta muvaffaqiyatga erishdi va keyinchalik har yili o'tkaziladigan tadbirga aylandi. Moyli rangtasvir bilan raqobat yo'liga mo'ljallangan akvarel ataylab qo'yilgan.

1880 yil dekabr oyida Akvarellar jamiyatining 1-ko'rgazmasi Bolshaya Morskaya ko'chasida San'atni rag'batlantirish jamiyati zallarida bo'lib o'tdi. Sankt-Peterburgda har yili o'tkaziladigan akvarel ko'rgazmalarining ochilishi, jamoatchilikning o'zgarmas hamdardligi va mashhurligi,⁶ Rossiya akvarellari jamiyatining tashkil etilishi favqulodda muhim ehtiyojni qondirganligidan dalolat beradi.

XIX-asr o'rtalaridagi an'analarning asta-sekin yo'qolishi, san'atning umumiy tanazzulga uchrashi va zamonaviy madaniyatning rivojlanishi "Akvarellar jamiyati" inqiroziga olib keldi. Bundan tashqari, ba'zi yangi a'zolar san'atkorlarning do'stona oilasiga hasad va janjal keltirdilar.

XX-asr boshlariga kelib, rus akvarellari yuqori tasviriga aytish mumkinki, "bo'yoq" yoki "molbert" to'liqligiga erishdi va shu bilan birga u o'ziga xosligini saqlab qoldi.⁷

XX-asr boshlarida (1915-1916) Sankt-Peterburgning madaniy hayotida juda ko'p turli xil badiiy birlashmalar mavjud edi. Badiiy akademiyaga o'qishga kelgan V.Milashevskiy o'z taassurotlarini shunday tasvirlaydi.

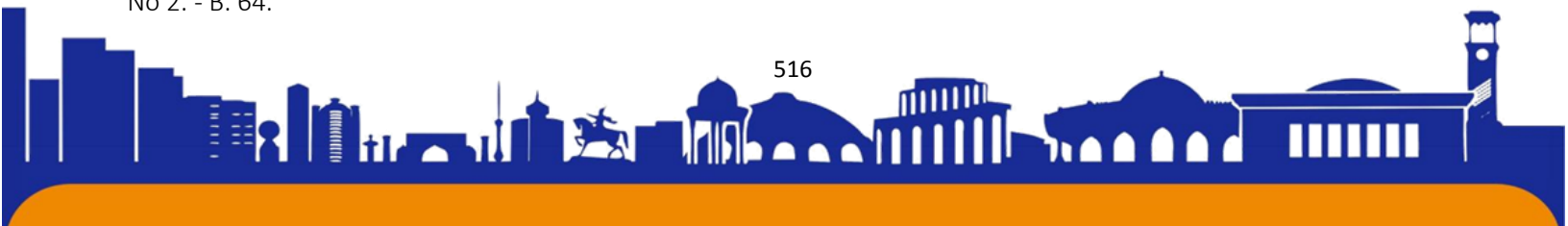
Inqilobdan keyin AI Kuindji jamiyati tugatilmadi, u 1929 yilgacha mavjud bo'lib, o'zining oldingi badiiy yo'nalishlarini saqlab qolishda davom etdi. Shu bilan birga, akvarel-kuinjistlar AHRR I.S. Goryushkin-Sorokopudov, I.A. Vladimirov, M.B. Grekov va boshqalar ko'rgazmalarida qatnashdilar.

Shunday qilib, xulosa o'rnida aytish kerakki, akvarelning tarixiy rivojlanish yo'llari, uning tasviriy san'atning mustaqil sohasiga ajratilishi unga rassomlarning o'zlari ham, tomoshabinlar, san'at ixlosmandlarining ham cheksiz e'tiborini tasdiqlaydi. Akvarel san'atining topografik, me'moriy, botanika, manzara yo'nalishi keyinchalik turli profildagi universitet talabalariga akvarel rassomligi asoslarini o'rgatishda foydalanildi.

⁶ Klyuning A. Akvarel bo'yash uchun materiallar // Rassom. - 1975. - No 9. - S. 60-62.

⁷ Donin A. Dyurerning peyzaj akvarellarida fazo va vaqt // San'atshunoslik: San'at tarixi va nazariyasi jurnali. - 2005. -

No 2. - B. 64.

Akvarel rangtasvir va grafika xususiyatlarini birlashtira oladi. Ular go'zallik haqida gapirganda, kosmosning chuqur o'tkazuvchanligini, yorug'lik va havo muhitini, kontrastlarning boyligini, dog' bilan ishlashni, iliqlik va sovuqlikning mavjudligini, moslashuvchanlikni va rang va ohang munosabatlarining xilma-xilligini ta'kidlaydilar. Atrofimizdagi dunyoga xos bo'lgan jonlilik, harakatchanlik, o'zgaruvchanlik hissini yaratadi.

Rang rasm uchun eng o'ziga xos ifoda vositasidir. Uning ifodalanishi, hissiy assotsiatsiyalarni uyg'otish qobiliyati tasvirning emotsionalligini oshiradi, rasmning vizual, ekspressiv va dekorativ imkoniyatlarini belgilaydi. Rassomlik asarlarida rang integral sistema va rang hosil qiladi, lekin monoxromli rasm mavjud.

Rassomning rang-barang dog'i yoki cho'tkasi rasmda muhim rol o'ynaydi, bu uning asosiy texnikasi bo'lib, unga ko'p jihatlarni yetkazishga imkon beradi. Smear shaklning plastik, hajmli qoliplanishiga, uning moddiy xarakteri va tuzilishini o'tkazishga yordam beradi, rang bilan birgalikda haqiqiy dunyoning rang-barangligini tiklaydi.⁸

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Akvarel // Buyuk Sovet Entsiklopediyasi: [30 jildda] / ch. ed. A. M. Proxorov. - 3-nashr. - M.: Sovet Entsiklopediyasi, 1969-1978.
2. Ta'lim nazariyasi va metodikasi (san'at hunarmandchilik darajasi o'qituvchisi Sh. O. Vasilevna
3. "Аквапель в подгатовки педагога" dissertasiyasining 29- sahifasi.
4. A. A. Sidorov. Qadimgi ustalarning rasmlari. M.—L. Art. 1940. b. 16
5. Nesselstraus Ts. Dyurerning chizmalari. - Moskva: San'at, 1966 yil.
6. Kalning A. Akvarel bo'yoqlari: qisqacha qo'llanma. - M.: San'at, 1968 yil.
7. Klyuning A. Akvarel bo'yash uchun materiallar // Rassom. - 1975. - No 9. - S. 60-62.
8. Akvarel qalamlaridan foydalaning. Qo'llanmalar va badiiy maslahatlar. lateliercanson.com. 2018-yil 14-dekabrda olindi. 2018-yil 26-noyabrda asl nusxadan arxivlangan.
9. Donin A. Dyurerning peyzaj akvarellarida fazo va vaqt // San'atshunoslik: San'at tarixi va nazariyasi jurnali. - 2005. - No 2. - B. 64.

⁸ Donin A. Dyurerning peyzaj akvarellarida fazo va vaqt // San'atshunoslik: San'at tarixi va nazariyasi jurnali. - 2005. -